

فهرست مطالب

۱ - مقام و اهمیت دانایی

۲ - لزوم تحصیل علم

۳ - تحصیل علوم نافع

۴ - هدف از تحصیل علم

۵ - نقش والدین در تعلیم و تربیت فرزندان

۶ - مقام مربی و روشهای تعلیم

۷ - لزوم تاسیس مدارس

بنام یزدان مهربان

«پاک یزدانا، خاک ایران را از آغاز مشکبیز فرمودی و شورانگیز و دانش خیز و گوهرریز. از خاورش همواره خورشید درخشان و در باخترش ماه تابان نمایان. کشورش مهرپرور و دشت بهشت آسایش، یرگل و گیاه جانپرور. کهسارش پر از میوه تازه و تر و چمنزارش رشک باغ بهشت. هوشش پیغام سروش و جوشش چون دریای ژرف پرخروش. روزگاری بود که آتش دانشش خاموش شد و اختر بزرگواریش پنهان در زیر رویوش. باد بهارش خزان شد و گلزار دلربایش خارزار. چشمه شیرینش شور گشت و بزرگان نازنینش آواره و دریدر هر کشور دور. پرتوش تاریک شد و رودش آب باریک. تا آنکه دریای بخشش به جوش آمد و آفتاب دهش در دمید. بهار تازه رسید و باد جانپرور وزید و ابر بهمن بارید و پرتو مهر مهرپرور تابید. کشور بجنبید و خاکدان، گلستان شد و خاک سیاه رشک بوستان گشت. جهان جهانی تازه شد. آوازه بلند گشت. دشت و کهسار سبز و خرم شد و مرغان چمن به ترانه و آهنگ همدم شدند. هنگام شادمانی است. پیغام آشناییست. بنگاه جاودانیست. بیدار شو. بیدار شو. ای پروردگار بزرگوار حال انجمنی فراهم آمده و گروهی همدستان گشته که به جان بکوشند تا از باران بخشش بهره‌ای به یاران دهند و کودکان خرد را به نیروی پرورش در آغوش هوش پرورده رشک دانشمندان نمایند. آیین آسمانی بیاموزند و بخشش یزدانی آشکار کنند. پس ای پروردگار مهربان! تو پشت و پناه باش و نیروی بازو بخش تا به آرزوی خویش رسند و از کم و بیش در گذرند و آن مرز و بوم را چون نمونه جهان بالا نمایند.» ع

نقل از مکاتیب جلد ۴ ص ۸۲

دانائی از نعمت‌های بزرگ الهی است. تحصیل آن بر کل لازم است، این صنایع مشهوده و اسباب موجوده از نتایج علم و حکمت اوست که از قلم اعلی در زیر و الواح نازل شده. منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۷

«فی الحقیقه کنز حقیقی از برای انسان علم است و اوست علت عزت و نعمت و فرح و نشاط و بهجت و انبساط، کذلک نطق لسان العظمة فی هذا السجین العظیم از آثار جمال قدم جل جلاله (تجلیات)

«کلمة الله در ورق پنجم از فردوس اعلی عطیه کبری و نعمت عظمی در رتبه اول خرد بوده و هست. اوست حافظ وجود و معین و ناصر امر خرد بیک رحمن است و مظهر اسم علام. به او مقام انسان ظاهر و مشهود. اوست دانا و معلم اول در دبستان وجود و اوست راهنما و دارای رتبه علیا.» از آثار جمال قدم جل جلاله کلمات فردوسیه

«حضرت موجود می‌فرماید: حکیم دانا و عالم بینا دو بصرند از برای هیکل عالم و ارض از این دو عطیه کبری محروم نماند و ممنوع نشود ...»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۱۵

لوح مبارک حضرت عبدالههء هوالله

«ای ساعی در نشر نفعات الله، ترویج معارف و تعمیم تعالیم و نشر علوم نافعه و تشویق بر اطلاع اسرار خلیقه و کشف رموز مودوعه و حقایق کونیه و تحصیل علومات مفیده و وقوف بر حقایق خفیه ارضیه و وصول به اعلی مدارج اسرار فلکیه از روابط کلیه ضروریه عالم انسانی است بلکه از اعظم وسائل نجاح و فلاح است و در دین الهی نهایت

تشویق و تحریر، مذکور و منصوص است و در جمیع الواح، مثبت و مسطور و هیچ عملی مقبول تر و ممدوح تر از این رتبه نه. هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ؟ منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۲۳

حضرت عبدالههء می‌فرماید :

«و هدایت کبری مشروط و منوط به علم و دانایی و اطلاع بر اسرار کلمات ربانی است لهذا باید یاران الهی صغیراً و کبیراً رجالاً و نساءً بقدر امکان در تحصیل علوم و معارف و تزئید اطلاع بر اسرار کتب مقدسه و ملکه در اقامه دلایل و براهین الهی نمایند.» منتخباتی از آثار مبارکه در باره تربیت ص ۱۹

حضرت عبد الههء میفرماید *****

«الزم امور و اقدم تشبثات لازمه توسیع دائره معارف است و از هیچ ملتی نجاح و فلاح بدون ترقی این امر اهمه اقوم متصور نه چنانچه باعث اعظم تنزل و تزلزل ملل جهل و نادانی است و الان اکثر اهالی از امور عادیه اطلاع ندارند تا چه رسد به وقوف حقایق امور کلیه و دقائق لوازم عصریه.» رساله مدنیه

حضرت عبدالههء می‌فرماید:

«ترقی عالم انسانی به دانایی است و تدنی عالم بشری به نادانی. نوع بشر چون دانایی افزایش رحمانی گردد و چون دانش آموزد ربانی شود.»

حضرت عبد الههء میفرماید *****

«این معلوم است که اعظم مواهب یزدان پاک دانش و دانایی است و علم و فضل از فیض عالم آسمانی پس باید احتیای الهی چنان شوق و همتی در ترویج علم و عرفان و معارف مبذول دارند که در اندک زمانی طفلان دبستان ادیبان انجمن علم و عرفان شوند این خدمت به آستان یزدان است و از اوامر قطعیه حضرت رحمن.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۷

«اس اساس سیئات نادانی و جهالت است لهذا باید به اسباب بصیرت و دانایی تشبث نمود و تعلیم اخلاق کرد و روشنی به آفاق داد تا در دبستان انسانی تخلق به اخلاق روحانی نمایند و یقین کنند که هیچ حجیم و سعیری بدتر از خلق و خوی سقیم نه و هیچ جهنم و عذابی کثیفتر از صفات موجب عتاب نیست تا تربیت به درجه‌ای رسد که قطع حلقوم گواراتر از کذب مشثوم شود و زخم سیف و سنان آسانتر از غضب و بهتان گردد آتش غیرت برافروزد و خرمن هوی و هوس بسوزد هر یک از یاران الهی رخس به اخلاق رحمانی چون مه تابان بدرخشد و نسبتشان به آستان الهی حقیقی گردد نه مجاز اساس بنیان شود نه طراز ایوان.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۳۶

حضرت عبد البهاء میفرمایند

«چون نظر دقیق نماید مشهود و معلوم گردد که علت عظمای جور و فتور و عدم عدل و حقانیت و انتظام امور از قلت تدین حقیقی و عدم معارف جمهور است مثلاً اگر اهالی متدین و در قرائت و کتابت ماهر و متفطن باشند اگر مشکلی رخ نماید اولاً به حکومت محلیه شکایت نمایند اگر امری مغایر عدل و انصاف بینند و روش و حرکت حکومت را منافی رضای باری و مغایر معدلت شهریاری مشاهده کنند داوری خود را به مجالس عالیه رسانند و انحراف حکومت محلیه را از مسلک مستقیم شرع مبین بیان کنند و بعد مجالس عالیه صورت استنطاق را از محل معلوم بطلبند البته آن شخص مشمول الطاف عدل و داد گردد و لکن حال اکثر اهالی از قلت معارف زبان و بیانی که تفهیم مقاصد خویش نمایند ندارند.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۲۲ و ۲۳

حضرت بهاءالله اعلام فرموده‌اند که چون جهل و نادانی و فقدان تربیت و دانایی علت انفعال وجدان بین افراد انسانی است لذا باید کل به کسب علم و تربیت موفق گردند تا با حصول این منظور عدم تفاهم بین افراد بشر زائل شود و وحدت نوع انسان چهره گشاید تربیت عمومی شریعت و قانون عمومی است.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۱۲۴

«اعانه و دستگیری اطفال فقراء در کسب این کمالات علی‌الخصوص در تحصیل مبادی اولیه بر اعضاء محافل روحانیه فرض و واجب و از فرائض مقدسه وجدانیه امنای الهی در جمیع بلاد محسوب. ان الذی ربی ابته او ابناً من الابناء کانه ربی احد ابنائی علیه بهائی و عنایتی و رحمتی التی سبقت العالمین.»

حضرت ولی امرالله

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۸۸

تجلی سوم علوم و فنون و صنایع است، علم بمنزله جناح است از برای وجود و مرقعات است از برای صعود، تحصیلش بر کل لازم ولکن علومی که اهل ارض از آن منتفع شوند نه علمی که بحرف ابتدا شود و بحرف منتهی گردد. منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۶

از آثار جمال قدم جل جلاله

هو الله تعالی شأنه العزيز

«لازال در نظر بوده و خواهی بود. ان شاء الله در ظل عنایت الهی و سحاب مکرمت ربانی ساکن و مستریح باشی و در تحصیل کمالات ظاهره و باطنیه جهد بلیغ نمایند چه که ثمره سدره انسانی کمالات ظاهریه و باطنیه بوده. انسان بی علم و هنر، محبوب نه. مثل اشجار بی ثمر بوده و خواهد بود. لذا لازم که به قدر قوه و وسع، سدره وجود را به اثمار علم و عرفان و معانی و بیان مزین نمائید. و البهائم علیکم. منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۸

حضرت عبد البهاء میفرماید

ای یاران الهی و اماء رحمن، تعلیم و تعلم بنص قاطع جمال مبارک فرض است. هر کس قصور نماید از موهبت کبری محروم ماند. زنهار، زنهار، اگر فتور نمایند. البته بجان بکوشید که اطفال خویش را علی الخصوص دختران را تعلیم و تربیت نمایند و هیچ عذری در این مقام مقبول نه تا عزت ابدیه و علویت سرمدیه در انجمن اهل بها مانند شمس ضحی جلوه و طلوع نماید و قلب عبدالبهاء مسرور و ممنون شود. و علیکم البهائم الابهی. ع ع حضرت عبد البهاء میفرماید

«ای مظهر الطاف الهی در این دور بدیع اساس متین تمهید تعلیم فنون و معارف است و به نص صریح باید جمیع اطفال بقدر لزوم تحصیل فنون نمایند.

مجموعه آثار مبارکه درباره تربیت ص ۵۲

«ای یاران در تحصیل علوم و عرفان بکوشید و در اکتساب کمالات صوری و معنوی جهد بلیغ نمایند اطفال را از صغر سن به تحصیل هر علمی تشویق کنید و به اکتساب هر صنعتی تحریرص نمایند تا قلب هر یک به عون و عنایت حق مانند آئینه کاشف اسرار کائنات گردد و به حقیقت هر شیئی پی برد و در علوم و معارف و صنایع مشهور آفاق شود البته صد البته در تربیت اطفال قصور و فتور مفرماید و به اخلاق رحمانی پرورش دهید و مطمئن به موهبت و عنایت حضرت پروردگار باشید.»

مجموعه آثار مبارکه درباره تربیت ص ۴۱ و ۴۲

حضرت عبد البهاء میفرماید

حال نیز در نهایت تأکید رجا از اجنبای الهی می‌نمایم که بقدر امکان بکوشند و در توسیع دایره تعلیم آنچه بیشتر کوشند خوشتر و شیرین تر گردد. حتی اجنبای الهی چه صغیر و چه کبیر چه ذکور و چه اناث هر یک بقدر امکان در تحصیل علوم و معارف و فنون متعارف چه روحانی چه امکانی بکوشند و در اوقات اجتماع، مذاکره کل در مسائل علمیه و اطلاع بر علوم و معارف عصریه باشد. اگر چنین گردد بنور مبین آفاق روشن شود و صفحه غیرا گلشن ملکوت ابهی گردد. و علیکم البهائم الابهی ع ع

منتخباتی از آثار مبارکه ص ۶۵

هو الله

«ای طالبان تحصیل کمال ... در نهایت شوق، اشتغال به کسب کمال دارید. اگر چنین است سزاوار هزار آفرین است. باید دائماً افکار خویش را حصر در تحصیل دانایی نمایید تا از ملکوت الله تأیید بی‌منتها پیایی رسد و به فضل حق در آبادی ایران و ترقی ایرانیان بذل جهد بلیغ و سعی عظیم فرمایید و در درگاه الهی مقرب بارگاه رحمانی شوید. و علیکم البهائم الابهی.» ع ع

..... الیوم اجبای الہی را فرض و واجب است کہ اطفال را بقرائت و کتابت و تعلیم دانش و ادراک تربیت نمایند تا آنکہ روز بروز در جمیع مراتب ترقی کنند.

منتخباتی از آثار مبارکہ ص ۹۱

هو الله

ای نورسیدگان بهائیان و طالبان علم و عرفان انسان را از حیوان امتیاز به چند چیز است: اول صورت رحمانیت است و مثال نورانیت. چنانچه در تورات می فرماید (لتعلمن انساناً علی صورتنا و مثالنا) این صورت رحمانیت عبارت از جمیع صفات کمالیہ علم و دانایی است. پس باید شب و روز بکوشید و سعی بلیغ مبذول دارید و آرام نگیرید تا از جمیع علوم و فنون نصیب موفور یابید و صورت رحمانیت از شمس حقیقت تجلی بر مرایای قلوب نفوس نماید. عبدالبهاء را آرزو چنان کہ ہر یک از شما در مدارس علوم، معلم اول شمرده شوید و از دبستان حقایق و معانی، سردفتر دانایی گردید. و علیکم البهاء الایہی

منتخباتی از آثار مبارکہ ص ۷۳

***** حضرت بهاء الله میفرمایند قوله العزيز :

«اطفال کمال جہد را در تحصیل علم و خط مبذول دارند ... خط بہ قدری کہ ضرورت نماید از برای بعضی کافی است اگر وقت را در علوم نافعہ صرف اولی وانسب ولکن چون حق جلّ جلالہ ہر صنعتی اکمل آن را دوست داشته قلم اعلی جاری شد آن چہ شد.»

مجموعہ آثار مبارکہ در بارہ تربیت ص ۱۳

«... و اطفال بهائی من دون استثناء مبادی قرائت و کتابت را بیاموزند و بہ آداب و رسوم و شعائر و احکام منصوصہ کتاب اللہ مانوس و آشنا گردند»

منتخباتی از آثار مبارکہ

***** حضرت عبد البهاء میفرمایند *****

«علم بر دو قسم است. علم الہیہ و دیگری علم مادیہ، علم مادیہ کشف اسرار طبیعت کند و علم الہی کشف اسرار حقیقت نماید و عالم انسانی باید تحصیل ہر دو علم کند.»

پیام ملکوت

***** حضرت عبد البهاء میفرمایند *****

«حرص کہ طلب ازدیاد است صفت ممدوح است اما اگر در موقعش صرف شود. مثلاً اگر انسان حرص در تحصیل علوم و معارف داشته باشد و یا آن کہ حرص در زحم و مروت و عدالت داشته باشد بسیار ممدوح است ...»

منتخباتی از آثار مبارکہ .

«تعلیم و تربیت ہر طفل امری الزامی و اجباری است ... علاوہ بر تعلیم وسیع و دامندار ہر طفل باید شغل و پیشہای و یا حرفہ و صنعتی بیاموزد تا ہر فرد جامعہ بر رفع حوائج و تأمین معاش خود قادر گردد. ہر کار کہ با روح خدمت انجام پذیرد. همان نفس عبادت محسوب است ...»

حضرت ولی امرالله مجموعہ آثار مبارکہ در بارہ تربیت ص ۱۲۴

«حضرت ولی امرالله برای ترقی و پیشرفت روحانی فرزند عزیز شما دعا نمایند آتیہ امر الہی بر شانہ جوانان امروز مستقر و مؤسس است بنابراین باید آنان تربیت و تعلیم صحیح یابند و آن نہ تنها در مورد تعالیم این امر اعظم است بلکہ شامل کمالات و فضائل صوری و مادی نیز خواہد بود.»

(از توفیق مورخ ۲۴ می ۱۹۵۴ کہ از طرف حضرت ولی امرالله بہ یکی از افراد احباء نگاشته شدہ.

«بشارت یازدهم - تحصیل علوم و فنون از ہر قبیل جائز ولکن علمی کہ نافع است و سبب و علت ترقی عباد است، کذلک قضی الامر من لدن امر حکیم. بشارات

از آثار جمال قدم جل جلالہ
باید اول ہر امری آخر آن ملاحظہ شود و از علوم و فنون آنچه سبب منفعت و ترقی و ارتفاع مقام انسان است اطفال بہ آن مشغول، تا راجحہ فساد از عالم قطع شود و کل بہہمت اولیای دولت و ملت در مہد امن و امان مستریح مشاہدہ شوند.

حضرت موجود می فرماید علمای عصر ناس را در تحصیل علوم نافعہ امر نمایند تا خود و اہل عالم از آن منتفع گردند، علمی کہ از لفظ ابتدا و بہ لفظ منتهی گردد مفید نبودہ و نخواہد بود. اکثری از حکمای ایران عمرہا بہ درس حکمت مشغولند و عاقبت حاصل آن جز الفاظی نبودہ و نیست.

حضرت بہاء اللہ میفرماید قولہ العزیز :

علمای عصر باید ناس را در تحصیل علوم نافعہ امر نمایند، تا خود و اہل عالم از آن منتفع گردند، علمی کہ از لفظ ابتدا و بہ لفظ منتهی گردد مفید نبودہ و نخواہد بود. اکثری از حکمای ایران عمرہا بہ درس حکمت مشغولند و عاقبت حاصل آن جز الفاظی نبودہ و نیست.

«شیخ امروز روز علوم و فنون ظاہرہ نبودہ و نیست چہ کہ ملاحظہ شد نفسی کہ بہ یک کلمہ از آن علوم آگاہ نہ بر کرسی عقیان در صدر مجلس عرفان مستوی و صاحب علوم و دارای فنون محروم. مقصود از این علوم علمی است کہ از لفظ ابتدا شود و بہ لفظ منتهی گردد ولکن علمی کہ اثر و ثمر از آن ظاہر و سبب راحت و آسایش عباد است، عنداللہ مقبول بودہ و هست.»
از آثار جمال قدم جل جلالہ لوح ابن ذنب

ہواللہ

«ای افلاطون ہم نامت شہرہ آفاق شد و بہ حکمت اشراق معروف و ممتاز گشت. دانایی سبب فوز و فلاح است و مغناطیس فیض و نجاج. لہذا در این دور بدیع علم و دانایی از اعظم مناقب عالم انسانیت. تا توانی کل را بہ تحصیل علم مفید ترغیب و تحریص کن تا مستفید گردند و سبب روشنائی عالم انسانی شوند. ظلمانیان چہل نورانی شوند و نادانان عصر سردفتر دانایی گردند و علیک البہاء الابیہی.» ع ع
آہنگ بدیع - سال ۲۶ - شمارہ ۱۲

قسمتی از توقیع مبارک کہ در ۳۰ نوامبر ۱۹۳۲ از طرف حضرت ولی امراللہ خطاب بہ یکی از احباء صادر شدہ :

«منظور بیان مبارک حضرت بہاء اللہ از علمی کہ با حرف شروع و بہ حرف منتهی می شود، آن گونه رسالات و تفاسیر مذہبی است کہ بیشتر از آنکہ انسان را بہ حقیقت رهنمود گردد، ذہن او را انباشتہ می کند. افراد، زندگی خود را وقف مطالعہ می کنند اما ہیچگاہ بہ جایی نمی رسند.»

مجموعہ تحقیق و تنبیح - شمارہ های ۱۲، ۳۲، ۳۳ و ۵۵

در قسمتی از توقیع مورخ ۵ ژانویہ ۱۹۳۰ خطاب بہ یکی از احباء از طرف حضرت ولی امراللہ چنین صادر گردیدہ است :

«رشتہ تحصیلی کہ شما برگزیدہ اید بسیار جالب است و در چہت خدمت بہ امر مبارک ارزش و اہمیتی فوق العادہ دارد. ہرچند ہریک از رشتہ های تحصیلی برای احاد احباء کہ نظارہ گر تأثیر روح امر الہی در ایقاز عالم در این قرن بدیع اند، جالب و جاذب است، اما مطالعہ شرایط اجتماعی، نیازہای عالمیان را بیش از پیش روشن نمودہ، سہم تعالیم الہی را در برآوردن آن نیازہا مدلل می سازد.»

هوالله

«ای شمع‌های دست‌افروز جمال مبارک الحمدالله به‌نور معارف روشنیید و در اکتساب فضائل در نهایت جهد و همت. مقبول درگاه جمال ایهائید و شیرخواران ثدی علوم و فنون در مکتب تربیت. از خدا خواهم که چنین در علوم مهارت یابید که شهیر آفاق گردید و سمیر اعلی اشراق شوید. سبب عزت امرالله گردید و مظهر الطاف جمال ایهی شوید و علیکم البهاء الایهی.» ع ع
مناجاتهای اطفال جلد اول ص ۴۰

هوالایهی

«سعادت در علم است و علم در تقوی و تقوی در انقطاع و تنفر از جمیع زخارف دنیا و انقطاع، عشق الهی آرد، عشق، تلاوت آیات و مناجات خواهد و جذبه آیات، تهذیب اخلاق کند، یعنی صدق در راه حق و انصاف با خلق و قهر با نفس و صحبت با نیکان دوری از جاهلان و حرمت مهتران و شقیقت با کهتران و نصیحت با دوستان، حلم با دشمنان و بذل بر فقیران و محبت با اهل جهان و هدایت گمگشتگان. اینست سعادت عظمی و عطیه کبری و موهبت لایقنی. فطوبی العالمین.» ع ع
اخلاق بهایی ص ۷۲

حضرت عبدالبهاء میفرماید

«ای دوست حقیقی در دبستان الهی درس و سبق رحمانی خوان و از ادیب عشق تعلم حقایق و معانی نما اسرا رملکوت جو و از فیوضات لاهوت دم زن هرچند تحصیل فنون و علوم اعظم منقبت عالم انسانی است ولی بشرط آنکه این نهر متصل به بحر اعظم شود و از فیض قدم استفاضه کند چون چنین شود هر استاد بحر بی‌پایان گردد و تلمیذ ینبوع علم و عرفان شود پس اگر علوم دلیل بر جمال معلوم شود فتعم المأمول و الا شاید این قطره سبب گردد و از فیض موفور محروم شود وی را تکبر و غرور آرد و قصور و فتور بخشد.»
مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۲۰

حضرت عبدالبهاء میفرماید

«ای نهالان بی‌همال چمنستان هدایت و نورسیدگان اهل حقیقت هرچند حال تلامذهاید امید چنان که اساتذہ گردید در بوستان علم و عرفان مانند گل و ریحان برشحات سحاب عنایت نشوونما نمایید و هریک درختی بارور و شجره‌یی در نهایت طراوت و لطافت و دوحه‌یی مملو از اثمار پرحلاوت گردید تأییدات غیبیه الهیه هریک را ینبوع علم و عرفان نماید واز ملاء اعلی به مرکز صدور الهامات غیبیه وصول یابد و انکشافات معنویه حصول پذیرد قطره حکم دریا گیرد و ذره جلوه آفتاب نماید.»

حضرت اعلی روحی له الفداء می‌فرماید: لوآرادت نملة ان تفسر القرآن من ذکر باطنه و باطن باطنه لتقدر لان السر الصمدانیة قد تلجلج فی حقیقة الکائنات چون مور ضعیف را چنین استعداد لطیف حاصل دیگر معلوم است که در ظل فیوضات جمال مبارک روحی لاجبائه الفداء چه عون و عنایت حاصل گردد و چه تأیید و الهام متواصل شود. پس ای نورسیدگان نورانی شب و روز جهد نمایند تا به حقایق و معانی پی برید و اسرار یوم ظهور را ادراک کنید و حجج و براهین اشراق اسم اعظم را اطلاع یابید زبان به ثنا بگشایید و ادله و برهان اقامه نمایند تشنگان را به معین ماء حیوان برسانید و مریضان را شفای حقیقی بدهید شاکران حق گردید و طیبیان الهی شوید مریضان انسان را معالجه نمایید و محرومان را محرم اسرار کنید مایوسان را امیدوار نمایید خفتگان بیدار کنید غافلان هوشیار نمایید این است ثمره جود این است مقام محمود.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۷۹ و ۸۰

معهد اعلی در پیامی خطاب به احبای ایران مقیم بلاد غرب می‌فرماید:

«... ولی باید توجه داشت که هدف از تحصیل علوم و وسائط مادیه باید خدمت امر مبارک و جلب رضای الهی باشد، نه کسب مال و منال و شهرت و آسایش و رفاه مادی. در

جایی که رضای الهی نباشد، آسایش جهان مفقود است و آرامش وجدان معدوم. مجال است کسی احساس سرور نماید و قلبش راحت گیرد. زیرا آنچه متعلق به این جهان فانی است، موجب زحمت و مشقت است و عاقبت حسرت اندر حسرت. مگر آنکه تحصیل وسائل و وسائط مادیه مفتاح باب عبودیت شود و مشکل‌گشای ما در سبیل خدمت امر حضرت احدیت گردد.»

«در عالم وجود نعمتی بالاتر از سرور الهی نیست، این سرور اول نعمت عالم انسانی است. مثلاً چون انسان یک مسئله از مسائل علمیه را حل نماید یک فرح غریبی از برای او رخ می‌دهد و یا چون عمل خیری یا امر عظیمی را پیش برد سرور و انشراح قلب رخ می‌دهد. نوشته‌اند که خواجه نصیرالدین طوسی که در فن ریاضیات ماهر بود بعضی شبها بر بام می‌رفت و نظر در حرکات نجوم می‌کرد و اکتشافات مسائل فلکیه می‌نمود و هر وقت بعضی مسائل فلکیه مشکل را حل می‌کرد برمی‌خواست و از شدت سرور می‌رقصید و می‌گفت کو ملوک که بیایند و ببینند سرور در چه چیز است. سلاطین ارض بیایند و ببینند فرح حقیقی در چه چیز است. اینست که در الواح الهیه جمال مبارک اینقدر از علوم و فنون ستایش نموده‌اند. کل را تشجیع و ترغیب بر اکتساب آن فرموده‌اند زیرا سعادت ابدیه در آن است.»

آباء باید کمال سعی را در تدین اولاد مبذول دارند چه اگر اولاد به این طراز اول فائز نگردد از اطاعت ابویں که در مقامی اطاعة الله است غافل گردد دیگر چنین اولاد مبالات نداشته و ندارد يفعل یا هوائه مایشاء.» مجموعه آثار مبارکه درباره تربیت ص ۱۲

حضرت عبد البهاء میفرماید
..... هر طفلی من دون استثنا باید از صغر سن علم قرائت و کتابت را کاملاً تحصیل نماید و به حسب میل و رغبت به قدر استعداد و استطاعت خویش در اکتساب علوم عالیه و فنون نافع و لغات مختلفه و حرف و صنایع موجوده همت و سعی موفور مبذول دارد.

حضرت عبد البهاء میفرماید
«... اطفال را از سن شیرخواری از ثدی تربیت پرورش دهید و در مهله فضائل بپرورید و در آغوش موهبت نشوونما بخشید از هر علم مفیدی بهره‌مند نمایید و متحمل مشقت کنید اقدام در امور مهمه بیاموزید و تشویق بر تحصیل امور مفیده بنمایید.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۴۵

حضرت عبدالبهاء می‌فرماید
اول مربی طفل مادرانند زیرا طفل در بدو نشو و نما چون شاخ تر و تازه باشد بهر قسم بخواهی تربیت توانی. اگر راست تربیت کنی راست شود و در کمال موزونی نشوونما نماید. این واضح است مادر اول مربی است و مؤسس اخلاق و آداب فرزند. پس ای مادران مهربان این را بدانید که در نزد یزدان، اعظم پرستش و عبادت، تربیت کودکان است به آداب کمال انسانیت و ثوابی اعظم از این تصور نتوان نمود....
مجموعه آثار مبارکه

ای اماء الرحمن شکر کنید جمال قدم را که در این قرن اعظم و عصر منور محشور شدید شکرانه این الطاف این که در عهد و میثاق قوت و استقامت بنمائید و به موجب تعالیم الهی و شریعت مقدسه حرکت نموده اطفال را از سن طفولیت از ثدی تربیت کلیه شیر دهید و پرورش نمائید تا آداب و سلوک به موجب تعالیم الهی از سن شیرخواری در طبیعت و طینت اطفال رسوخ تام پیدا نماید زیرا اول مربی و اول معلم امهاتند که فی الحقیقه مؤسس سعادت و بزرگواری و ادب و علم و دانش و فطانت و درایت و دیانت اطفالند.

منتخباتی از آثار مبارکه ص ۹۰

حضرت عبد البهاء میفرماید *****

«ای بنده حضرت یزدان در خصوص تربیت صبیان و تعلیم کودکان سؤال نموده بودی اطفالی که در ظل سدره مبارکه به عرصه وجود قدم نهادند و در مهد هدایت پرورش یافتند و رضیع ثدی عنایت گشتند این اطفال را امهات باید از بدایت به تربیت الهیه تربیت نمایند یعنی همواره ذکر حق کنند و از بزرگواری حق سخن رانند و القای خشیه الله نمایند و در نهایت لطافت و نظافت و مهربانی طفل را پرورش دهند تا آن که هر کودکی از بدو حیات نسیم محبت الله استنشاق نماید و از رانحه هدایت الله به اهتزاز آید. این هدایت تأسیس تربیت است و اساس کل.

حضرت عبد البهاء میفرماید *****

«اطفال را از صغر سن به تحصیل هر علمی تشویق کنید و به اکتساب هر صنعتی تحریر نمایند تا قلب هریک به عون و عنایت حق مانند آئینه، کاشف اسرار کائنات گردد و به حقیقت هر شیء پی برد و در علوم و معارف و صنایع مشهور آفاق شود.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۴۲-۴۱

«ترویج علوم و معارف نمائید و در ترقی بدایع و صنایع کوشید تعدیل اخلاق نمائید و به خلق و خوی سبقت بر آفاق جوئید و اطفال را از سن شیرخواری از ثدی تربیت پرورش دهید و در مهد فضائل پرورید و در آغوش موهبت نشوونما بخشید از هر علم مفیدی بهره مند نمائید و از هر صنایع بدیع نصیب بخشید پر همت نمائید و متحمل مشقت کنید اقدام در امور مهمه بیاموزید و تشویق بر تحصیل امور مفیده بنمائید.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۴۵

حضرت عبد البهاء میفرماید *****

«چون کار به معلم انجامد آنوقت تربیت از جهت اطلاعات معارف در مکتب بر معلم است و در خانه بر پدر و مادر است بسیار این قضیه مهم است البته صد البته مراعات این مطلب بنمائید تا سررشته بدست آید.»

منتخباتی از آثار مبارکه ص ۹۶

اطفال اگر در بدو طفولیت، چه جسمانی چه روحانی، خواه از جهت صحت و خواه از جهت تربیت مواظبت نشوند بعد بسیار مشکل است که تبدیل و تغییری حاصل گردد مثلاً اگر طفل در بدایت محافظه نگردد و صحت تام نیابد و بنیه چنانکه باید و شاید قوی نگردد جسم ضعیف ماند و منبعد آنچه بشود چندان تأثیری ندارد. این حفظ صحت اطفال بسیار مهم است زیرا صحت سبب حسیات و ادراکات گردد و طفل چنانکه باید و شاید در تحصیل معارف و صنایع و فنون و آداب قوت گیرد منتخباتی از آثار مبارکه ص ۹۷-۹۶

(در لوح والده آقا عبدالمحمود و امة الله ضجیع محترمشان (عشق آباد))

«از جمله تعالیم بهاءالله تعمیم معارف است. باید هر طفلی را بقدر لزوم تعلیم علوم نمود. اگر ابوین مقتدر بر مصارف این تعلیم فیها والا باید هیئت اجتماعیه آن طفل را وسائط تعلیم مهیا نماید.» حضرت عبدالبهاء
روح مبارک خطاب به جمعیت لاهای

در دستخط مورخ ۲۸ اکتبر ۱۹۹۲ دارالانشا بیت العدل می‌فرمایند.

«و اما والدین موظفاند از اشتغال فرزندانشان به امر تحصیل اطمینان حاصل کرده حتی الامکان در سالهای جوانی از نظر مالی ایشان را در کسب علوم و فنون حمایت نمایند.»

«حضرت موجود می‌فرماید: حکیم دانا و عالم بینا دو بصرند از برای هیکل عالم و ارض از این دو عطیه کبری محروم نماند و ممنوع نشود ...»

حضرت عبدالبهاء میفرمایند *****

قوله المبین: اما معلمی اطفال، بدان که اشرف‌ترین جزف و صنایع و اشتغال، معلمی اطفال است و این وظیفه اگر چنانچه باید و شاید ایفاء گردد نتایج کلیه حاصل شود. انسان سبب بینایی و هوشیاری جم غفیری شود و در این امر مبرور، استثنایی در بین جمهور، نه. اطفال یار و اغیار و بیگانه و آشنا، مساوی هستند، یعنی انسان کامل به تربیت و تعلیم کل می‌پردازد.»
امروخلق جلد ۳ صفحه ۳۲۲

حضرت عبدالبهاء میفرمایند *****

یا من سافر فی سبیل الله مراسله‌ای که به جناب حاجی مرقوم فرموده بودید ملاحظه گردید. روح و ریحان رخ داد چه که ناطق به‌ثنای محبوب آفاق بود. آنجناب در خدمتی که الان به آن مشغول هستید از اعظم خدمات است زیرا تربیت و تعلیم اطفال دوستان این وظیفه این عبد است حال شما به آن فائز و من محروم شما مسعود و من ممنوع تا توفیق الهی رفیق گردد. علی‌العجاله باده در جام و شهد در کام داری و ما مأیوس و ناکام تا خدا چه کند اگر آنجناب همت نمی‌نمودند حال اطفال احبا در آن صفحات در مکتب‌های سائره بودند و از تربیت دین الهی دور و این امر بسیار مهم است چه که اطفال را باید از صغر سن به تربیت الهی تربیت نمود و اخلاقشان را تحسین و تعدیل کرد و بهر قسم که به‌خواهی تشویق نموده نفعات محبت‌الله در کینوتشان تأثیر نماید و چون تازه نهال در حدائق کمالات الهیه نشو و نما نماید..... منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۱۵-۱۱۴

«خارها به تربیت باغبان الهی گل گردند و زاغان بلبل شوند. زیرا فیض علوم مانند آب حیات است و وسیله نجات هر گروه که در تحصیل معارف و فنون قدم پیش نهند بهره و نصیب بیش برند.» حضرت عبدالبهاء

مانده آسمانی جلد ۹ ص ۴۱

حضرت عبد البهاء میفرمایند *****

«تعلیم اطفال و تربیت نونهال های جنت ابهی از اعظم خدمات درگاه کبریا است تا مانند لئالی موهبت در صدف تربیت به فیض هدایت پرورش یافته زینت اکلیل عزت ابدیه گردند ولی قیام به این خدمت بسیار مشکل است و از عهده برآمدن مشکل تر. امیدوارم که آنجناب موفق به این خدمت عظمی گردند و از عهده برآیند تا مظهر موهبت کبری شوند تا جمیع اطفال به تربیت الهیه تربیت شده خلق و خویشان مانند نفحات گلشن ابهی معطر گردد و مشام آفاق را معنبر کند.»

«ای بنده جمال مبارک خوشا به حال تو که به خدمتی مشغولی که سبب روشنائی رخ در ملکوت ابهی است و آن تعلیم و تربیت اطفال است اگر انسان چنانکه باید و شاید تعلیم نورسیدگان نماید خدمتی اعظم از این در درگاه احدیت نیست از قرار مسموع شما به این خدمت موفق ولی باید دم بدم بکوشید تا بهتر و بیشتر موفق گردید من همواره از حضرت یزدان تمنی و آرزو می نمایم که شما سبب احیاء قلوب و تزکیه نفوس و نورانیت آن اطفال گردید.»

امید عبدالبهاء چنان است که آن نورسیدگان در دبستان عرفان نزد ادیب عشق چنان تربیت و پرورش یابند و در مقامات معنوی معانی و اسرار آموزند که هر یک در جنت ابهی مانند عندلیب گویا گلبانگ اسرار بلند کند و به راز و نیاز پردازد.»

امروخلق جلد ۳ صفحه ۳۲۲

حضرت عبد البهاء میفرمایند

الیوم ادیبی دبستان و تعلیم کودکان و ترویج معارف و علوم از وظائف مقدسه انسان شمرده می شود، هرکس به نیتی صادق و همتی فائده قیام بر این خدمت نماید البته موفق و مؤید گردد، چنود ملاء اعلیٰ نصرت بخشد و بدرقه عنایت رسد و ابواب موهبت گشوده گردد ...

حضرت عبد البهاء میفرمایند *****

پس ادیب باید طیب باشد یعنی اطفال را تعلیم دهد و اخلاق را تعدیل نماید علم و دانش آموزد و به خلق و خوی ربانی پرورش دهد طیب اخلاق باشد تا ابناء آفاق را از علل و امراض روحانی معالجه نماید.

اگر در این مورد عظیم همت جلیله مبذول شود عالم انسانی زینت دیگر یابد و نورانیت دیگر حاصل نماید جهان ظلمانی نورانی شود و عالم امکانی بهشت جاودانی گردد حتی دیوان فرشتگان شوند و گرگان شبان اغنام گردند و کلاب غزالان بر وحدت شوند و درندگان چرندگان شوند و مرغان تیزچنگ خوش نعمه و آهنگ گردند زیرا حقیقت انسانیه خط فاصل بین الظل و النور و مجمع البحرین و نهایت قوس نزول است لهذا استعداد جمیع مراتب دارد به تربیت اکتساب فضائل کند و از عدم تربیت در اسفل درجات نقائص ماند.

هر طفلی ممکن است که سبب نورانیت عالم گردد و یا سبب ظلمانیت آفاق شود لهذا باید مسئله تربیت را بسیار مهم شمرد اطفال را از کودکی از پستان محبت الله شیر داد و در آغوش معرفت الله تربیت نمود تا نورانی گردند رحمانی شوند علم و دانش آموزند و خلق و خوی فرشتگان یابند حال چون شما به این خدمت مقدسه معین شده اید البته باید نهایت همت مجری دارید تا آن مدرسه به جمیع شئون و مراتب شهیر آفاق گردد و سبب عزت کلمة الله شود.»

«تعلیم اطفال و پرورش کودکان اعظم مناقب عالم انسان و جاذب الطاف و عنایت حضرت رحمن. زیرا اس اساس فضائل عالم انسانی است و سبب تدرج به اوج عزت جاودانی. چون طفل در کودکی تربیت شود، مانند نهال در جویبار علم و دانش به عنایت باغبان گلشن احدیت از زلال معانی بنوشد و البته پرتو شمس حقیقت گیرد و به شعاع و حرارتش در گلشن وجود طراوت و لطافت بی نهایت یابد. پس ادیب باید طیب باشد. یعنی اطفال را تعلیم دهد و اخلاق را تعدیل نماید. علم و دانش آموزد و به خلق و خوی ربانی پرورش دهد. طیب اخلاق باشد تا انبار آفاق را از علل و امراض روحانی معالجه نماید.»

حضرت عبدالبهاء
مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۴۶-۴۵

حضرت عبد البهاء میفرماید *****

معلمانی در نهایت تقدیس و تنزیه جامع آداب و کمال تعیین نمایند و ادیبان و مربیانی حائز علوم و فنون ترتیب دهید و هیأت مقدسه ایادی امرالله باید مواظبت در حفظ شوون و لوازم این دبستانها نمایند تا روز به روز اسباب ترقی از هر جهت فراهم آید و انوار دانش جهان را روشن نماید و همچنین ترویج صنایع و اکتشاف منابع و توسعه دائره تجارت و صناعت و ترتیب آداب مدنیت و تزین مملکت و اطاعت و انقیاد تام به حکومت و اجتناب از رواج مفسدت. الی آخر

منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۱۸-۱۱۷

حضرت عبد البهاء میفرماید *****

و چون طفل به سن تمیز رسد آن را در دبستان الهی داخل نمایند که ابتدا در آن ترتیل آیات رحمانی می شود و عقاید دینیہ تعلیم می گردد در این مکتب طفل باید قرائت و کتابت تحصیل کند و همچنین بعضی از مبادی علوم که از برای صبیان ممکن التحصیل است یعنی بر این منوال که از بدایت باید معلم قلم در دست اطفال دهد و آنان را دسته دسته نماید و هر دسته را به اقتضای استعداد درس و تعلیم دهد. آن اطفال در مقری صف

زده و نشسته و قلم در دست گرفته و کاغذ در پیش نهاده معلم نیز لوحهها در مقابل معلق نموده و به قلم خویش حرفی نوشته و اطفال نیز متابعت نموده آن حرف را بنگارند. مثلاً معلم حرف الف را مرقوم نماید و بگوید این الف است اطفال نیز مانند آن بنگارند و بگویند این الف است. برای منوال تا نهایت حروف ابجدیه و چون این حروف را درست بشناسند آن وقت معلم حروف را ترکیب نماید همچنین اطفال متابعت نمایند و بر صحیفه بنگارند تا بر این منوال حروف و کلمات را بتمامه بشناسند. بعد معلم جمله بنگارد و اطفال نیز متابعت نمایند و بر ورق خویش بنگارند معلم معنی آن جمله را به اطفال تفهیم نماید و چون در لسان فارسی مهارت یابند معلم ابتدا ترجمه کلمات مفرده نماید و از تلامیذ معنی آن کلمات را استفسار نماید اگر یک کمی ادراک نمود آن کلمه را ترجمه نماید معلم تحسین نماید و اگر کل نتوانستند معلم در زیر آن کلمه ترجمه آن را به لسان دیگر بنگارد مثلاً سماء بنویسد و سؤال کند که این کلمه را به پارسی چه گویند. اگر طفلی از اطفال بگوید ترجمه این کلمه به پارسی آسمان است معلم تحسین کند و تشویق نماید و اگر نتوانستند خود معلم بیان نماید و بنگارد و هم شاگردان بنگارند بعد معلم سؤال کند که این کلمه را به روسی یا فرانسوی و یا ترکی چه گویند اگر دانستند بهتر و خوشتر و اگر ندانستند معلم بگوید ترجمه اش به لسان روسی یا فرانسوی چنین است و بر لوحه بنگارد و همچنین اطفال بنگارند. چون اطفال در ترجمه کلمات مفرده مهارت یابند معلم کلمات را ترکیب نماید و جمله بر لوحه بنگارد و ترجمه آن را از اطفال بطلبد. اگر ندانند نفس معلم ترجمه نماید و بنگارد و اگر السنه متعدده بکار برد البته بهتر است و به این سبب در مدتی قلیله یعنی سه سال اطفال در السن متعدده به سبب نگاشتن مهارت تامه حاصل نمایند و بتوانند عباراتی از لسانی به لسان دیگر ترجمه نمایند و چون در این مبادی مهارت حاصل کنند به تحصیل مبادی علوم پردازند و چون مبادی علوم را تمام کنند هرکس بتواند و

هوس نماید فنون متعدده در مکاتیب عالیہ تحصیل نماید ولی عموم به تحصیل فنون عالیہ و علوم سامیہ نتوانند مشغول گردند باید اطفال را به مکتب صنایع فرستاد تا تحصیل صنایع نیز نمایند و چون در صنعتی از صنایع مهارت حاصل کنند آن وقت ملاحظه نمایند که میل و رغبت طفل در چه چیز است اگر چنانچه به تجارت است به تجارت و اگر به صنعت است به صنعت و اگر به معارف است به نشر معارف و اگر به سایر وظائف انسانیہ است هر کدام را میل و رغبت و استعداد داشته باشد به آن محول نمایند اما اس اساس اخلاق الهیہ است و فضائل و خصائل ممدوحہ انسانیہ این را بیش از همه باید منظور داشت و اگر نفسی امّی باشد ولی به اخلاق الهیہ متخلق و به نفس رحمانی زنده آن بی سواد ضرری به او نرساند و این نفس سبب خیر عموم است اگر چنانچه جمیع فنون را تحصیل نماید و متدین نباشد و متخلق به اخلاق الهیہ نگردد و نیت خالصه نداشته باشد و منہمک در شهوات گردد مضرت محض است ابدأ از علوم و معارفش جز اذیت و رسوایی حاصل نشود ولی اگر اخلاقش رحمانی و صفاتش نورانی و مسلکش ربانی و انجذابش سبحانی و علوم سائره را تحصیل نماید آن وقت نور علی نور است. ظاهرش روشن و باطنش منور و قلبش سلیم و فکرش عظیم و ادراکش سریع و شأنش جلیل طوبی لمن فاز بهذا المقام الکریم و علیک التّحیة و الثّناء. عع

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت صص ۶۰-۶۲

حضرت عبد البهاء میفرماید *****

«... و تربیت بر دو قسم است، تربیت مادی و تربیت الهی. فلاسفه عالم معلمین مادی بوده‌اند، مردم را تربیت طبیعی می‌نمودند لهذا سبب تربیت و ترقی طبیعی شدند، لکن مظاهر مقدسه الهیہ مربی الهی بودند، ارواح و قلوب و عالم اخلاق را تربیت نمودند، فلاسفه، عالم اجسام را تربیت کردند، مظاهر مقدسه عالم ارواح را. مثلاً حضرت مسیح

علیه‌السلام مربی روحانی بود مربی ملکوتی بود، مربی الهی بود، ارواح را تربیت نمود، عالم اخلاق را تربیت کرد، حقایق معقوله را ترویج نمود. اما حضرات فلاسفه مدنیت را خدمت کردند، بشر را من حیث الماده تربیت نمودند، و فی الحقیقه انسان محتاج هر دو هست. تربیت طبیعی و تربیت الهی.

لکن تربیت بر سه قسم است. تربیت جسمانی، تربیت انسانی و تربیت روحانی. اما تربیت جسمانی به جهت نشوونمای این جسم است و آن تسهیل معیشت و تحصیل اسباب راحت و رفاهیت است که حیوان با انسان در آن مشترکند و اما تربیت انسانی عبارت از مدنیت است و ترقی یعنی سیاست و انتظام و سعادت و تجارت و صنعت و علوم و فنون و اکتشافات عظیمه و مشروعات جسمیه که مدار امتیاز انسان از حیوان است. و اما تربیت الهیہ تربیت ملکوتی است و آن اکتسابات کمالات الهیہ است و تربیت حقیقی آن است زیرا در این مقام، انسان مرکز سنوحات رحمانیہ گردد و مظهر (لنعمان انساناً علی صورتنا و مثالنا) شود و آن نتیجه عالم انسانی است. « منتخباتی از آثار مبارکه ص ۴۵ *****

«توقیعی که از طرف هیکل مبارک خطاب به یکی از افراد احباء مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۲۴ صادر شده:

«راجع به سؤال شما در مورد آشنایی احباء با علوم مختلفه و تحقیقات متنوعه، حضرت ولی امرالله فرمودند: «حضرت بهاءالله و حضرت عبدالبهاء مقام والایی برای اهل علم و فرهنگ قائل بودند و حضرت بهاءالله در یکی از الواح مبارکه احترام به آنها را فرض و واجب دانسته‌اند. به‌علاوه شک نیست که وسعت نظر ناشی از آشنایی با علوم متنوعه سبب درک و فهم بیش از پیش اهمیت امر مبارک و اصول آن خواهد شد.»

حضرت بهاءالله و حضرت عبدالبهاء یک روش تربیتی مشخص و مشروعی را معرفی نمی‌نمایند بلکه به نحو بساطت پاره‌ای اصول اساسیه را القا و مقداری از اهداف و مآرب تربیتی را که باید رهنمای معلمین آتیه تربیت و تعلیم بهایی واقع گردد اعلام می‌نمایند تا آنان یک برنامه کامل تعلیمی که به تمامه با روح تعالیم الهی منطبق و هم‌آهنگ باشد اختیار کنند و بدین طریق احتیاجات و نیازمندیهای عصر نوین را مرتفع سازند.

این اصول اساسیه در آثار و نوشتجات مقدس امرالله مدون و مسطور است و باید دقیقاً مورد مطالعه قرار گیرد و به تدریج در برنامه‌های مختلفه دانشکده‌ها و دانشگاهها وارد شود. اما وظیفه تنظیم یک روش تربیتی که رسماً از طرف امر الهی شناخته و در سراسر عالم بهایی مجری گردد امری است که بطور وضوح نسل حاضر یاران نمی‌توانند در عهده گیرند بلکه باید به مرور زمان از طرف محققان و مربیان بهایی در مستقبل ایام صورت تحقق پذیرد.

(از توفیق مورخ هفتم جون ۱۹۳۹ که از طرف حضرت ولی امرالله به یکی از افراد احبا نگاشته شده است.)

حضرت عبدالبهاء میفرمایند:

«دبستانهایی در نهایت انتظام ترتیب دهید و اصول تحصیل معارف را ترویج معلمانی در نهایت تقدیس و تنزیه جامع آداب و کمال تعیین نمایید و ادیبان و مربیانی حائز علوم و فنون ترتیب دهید و هیئت مقدسه ابادی امرالله باید مواظبت در حفظ شئون و لوازم این دبستانها نمایند تا روز به روز اسباب ترقی از هر جهت فراهم آید و انوار دانش جهان را روشن نماید.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۰

حضرت عبدالبهاء می‌فرمایند:

«لهدا باید در هر شهری و قریه‌ئی مدارس و مکاتب تأسیس گردد و جمیع اطفال بقدر لزوم در شهر و قریه در تحصیل بکوشند لهذا هر نفسی که اتفاق در این مورد نماید شبهه‌ای نیست که مقبول درگاه احدیت شود و مورد تحسین و تمجید ملاءاعلی گردد چون در این امر عظیم جهد بلیغ مبذول داشتید لهذا امید چنین که مکافات از رب الایات البینات حصول یابد و مشمول لحظات عین رحمانیت گردید.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۲

همچنین می‌فرمایند:

تأسیس دبستان علم و عرفان از برای کودکان از فرائض قطعیه اهل ایمان است چون آن یاران در این مورد تعهد جانفشانی نموده‌اید و اعانه به دبستان تأیید می‌نمایند عبدالبهاء در نهایت عجز و انکسار به ملکوت اسرار ستایش و نیایش نماید و شما را برکت و آسایش طلبد تا در نهایت راحت و سرور به حسن خدمت مشکوره موفق و منصور گردید. ای پروردگار این نفوس خوش رفتار را در دو جهان عزیز بدار و مظاهر الطاف بی‌پایان نما تویی مقتدر و توانا و تویی دهند و بخشنده و بی‌همتا»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۵

«یا من قام بکلیته علی خدمه امرالله آنچه در خصوص دارالتعلیم مرقوم نموده بودید ملاحظه گردید مورث فرح و سرور شد و محرک وجد و حبور جمیع یاران خرم و شادمان گشتند این دبستان از تأسیسات اصلیه اساسیه است که فی الحقیقه سبب استحکام بنیان عالم انسان است انشاءالله از هر جهت مکمل گردد و چون این دبستان در هر خصوص مکمل و معمور و فایق بر سائر مکاتب و مدارس گردد.

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۵

حضرت عبد البهاء میفرمایند *****

..... و اما اطفال از پنج سالگی باید در تحت تربیت داخل شوند یعنی روزها در محلی که مربیان هستند محافظه شوند و ادب بیاموزند و به تحصیل بعضی از حروف و کلمات و قرائت مختصر به عنوان بازی تعلیم شوند چنانچه در بعضی از بلاد حروف و کلمات را از شیرینی ساخته به طفل می دهند مثلاً شکل الف را از شیرینی ساخته اند اسمش الف است و با را از شیرینی ساخته اند و اسمش با است و همچنین سایر حروف به طفل خردسال می دهند اطفال زود حروف را یاد می گیرند منتخبات آثار مبارکه ص ۱۱۰

حضرت عبد البهاء میفرمایند *****

«ای امه الله دبستان تعلیم روحانی باز کن و ادیب دارالتعلیم رحمانی شو و اطفال را به تربیت الهی تربیت نما و در آغوش صدف هدایت الله چون دردانه پرورش ده و بجان و دل بکوش که نورسیدگان در منتها حالات انسانیه تربیت شوند بقسمی که هریک از اطفال در عقل و کیاست و درایت و تبتل و تضرع آیت هدی گردند و در نهایت خضوع و خشوع و وقار و انجذاب تربیت شوند.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۴۸

ای نفوس مطمئنه از نصوص الهیه چه در کتاب اقدس و چه در سائر الواح اینست: باید پدر و مادر، اطفال خویش را تعلیم آداب و علوم نمایند یعنی علوم به قدر لزوم تا طفلی بی سواد نماند خواه از اناث و خواه از ذکور اگر چنانچه عاجز باشد بیت العدل تکفل تعلیم آن اطفال را بنماید. در هر صورت نباید طفلی بی تعلیم ماند این از جمله فرائض قطعیه است که اهمال در آن سبب قهر و غضب الهی می شود لهذا باید احتیای الهی نهایت همت را مبذول دارند تا مدرسه بهائی در آباده تأسیس شود و اطفال بهائی در آن تحصیل علوم به قدر لزوم نمایند بناء علیه البته در این خصوص مشورت و مذاکره نمایید و بهر قسمی باشد مدرسه به جهت اطفال تشکیل نمایید و این سبب حصول تأیید و توفیق گردد ...

(روح احبای آباده)

هو الله

ای مظاهر الطاف الهی در این دور بدیع اساس متین، تعلیم فنون و معارف است و به نص صریح باید جمیع اطفال به قدر لزوم تعلیم فنون نمایند لهذا باید در هر شهری و قریه ای مدارس و مکاتب تأسیس گردد و جمیع اطفال به قدر لزوم در شهر و قریه در تحصیل بکوشند لهذا هر نفسی که انفاق در این مورد نماید شبهه ای نیست که مقبول درگاه احدیت شود و مورد تحسین و تمجید ملاءاعلی گردد. چون در این امر عظیم جهد بلیغ مبذول داشتید امید چنین که مکافات از رب الایات البینات حصول یابد و مشمول لحظات عین رحمانیت گردد. و علیکم البهاء الایهی.

«پس ای یاران بدل و جان و قوی و ارکان سعی بلیغ نمایید که مدرسه تربیت را دبستان دانایی کنید و منبع حقایق و معانی تا نوریسیدگان الهی پرتو علوم نامتناهی یابند و نهال‌های باغ روحانی به فیض ابر علم و عرفان نشوونما جویند و چنان ترقی کنند که سبب خیرت دانایان گردند قسم به فیض حکمت الهیه که اجزای مدرسه تربیت اگر به این موهبت موفق شوند اعضاء محفل احدیت گردند و ابواب فیض من دون ریب مفتوح شود.» مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۸

«امر تربیت از بنین و بنات این ایام از امور مهمه اساسیه لازمه محسوب و این از وظایف اعضای محافل روحانی است که به معاونت یاران در امور روحانیه و تعلیم اصول تبلیغ و تلاوت آیات و تحصیل السن و لغات بکل قوی بکوشند تا اسلوب تربیت در مدارس بهایی چنان صیتش مشتهر گردد که اطفال از تمام طبقات در مدارس بهائیان تعلیم الهیه و علوم مادیه را بیاموزند و به این واسطه اسباب ترویج امرالله را فراهم آورند.»

حضرت ولی امرالله مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۸۴-۸۳

هوالله

«ای تلمیذان حق و شاگردان دبستان الهی از قرار معلوم در محفل معانی نزد ادیب عشق به آموختن حقایق و اسرار مشغولید و به سوختن حجابات اوهام مألوف البته همت نمائید تا کاری از پیش برید زیرا آن صفحات در نهایت احتیاج تا نفوس آگاه مبعوث شوند و به هدایت طالبان پردازند در این ایام تشنه بسیار ولی ساقی اقل قلیل ... آنان که روز فرصت ندارند شربها بگویند و بیاموزند.» ع

«نهالی که بدست تربیت باغبان کامل افتد البته نشوونمای دیگر حاصل نماید. اطفال را باید به تربیت الهی تربیت نمود اسبابی برای آنها فراهم کرد که روز بروز بر عقلشان بیفزاید وسعت افکار یابند از طفولیت قبل از مدرسه تعلیم یابند بلکه عموم را بوسائل و اسباب بازی به آنها تعلیم کنند تا با حالت سرور و شوق مطالبی را یاد گیرند که خود اطفال در وقت بازی بایکدیگر مکالمه و مذاکره نمایند و از یکدیگر سؤال و استفاده کنند و از روی قانون جواب دهند و چون از آنها مطلبی سؤال شود هر کدام بهتر جواب دهد جایزه یابد و انعام گیرد تا جرأت و جسارت در صحبت یابند و مسائل الهیه نیز همین طور باید به آنها تعلیم شود.»

منتخباتی از آثار مبارکه ص ۱۱۱

حضرت عبد البهاء میفرماید

«در ترتیب و تنظیم و تکمیل مدرسه تربیت بکوشید و به هر وسیله تشبث نمایید که بلکه آن دبستان روضه رحمن شود و انوار عرفان بتابد و اطفال از آشنا و بیگانه چنان تربیت شوند که مفخرت عالم انسان گردند و موهبت حضرت رحمن نهایت ترقی را در اندک مدتی بنمایند و چشم بگشایند و کشف حقایق اشیا نمایند در هر فنی نهایت مهارت اکتساب کنند و اسرار اشیا را کماهی ادراک نمایند و این منقبت از آثار باهره عبودیت آستان مقدس است البته کمال اهتمام را مجری دارند و در فکر این باشند که مدارس متعدده باز نمایند و مدارس علوم باید دبستان تعلیم و ادب باشد و در آداب و اخلاق بیش از علوم و فنون اهتمام نمایند زیرا ادب و نورانیت اخلاق مرجع است اگر اخلاق تربیت نشود علوم سبب مضرت گردد علم و دانش ممدوح اگر مقارن حسن آداب و اخلاق گردد والا سم قاتل و آفت هائل طیب بدخو و خائن سبب هلاکت گردد و علت انواع امراض این قضیه را بسیار ملاحظه داشته باشید که اساس دبستان اول تعلیم آداب و اخلاق و تحسین اطوار و کردار باشد.»

مجموعه آثار مبارکه در باره تربیت ص ۵۷-۵۶

«دارالتعلیم باید در ابتدا اولاد را بشرایط دین تعلیم دهند تا وعد و وعید مذکور در کتب الهی ایشان را از مناهی منع نماید و بطراز اوامر مزین دارد ولکن بقدری که به تعصب و حمیه جاهلیه منجر و منتهی نگردد.»
مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۱۲

حضرت بهاءالله میفرماید قوله العزیز :

«آنچه از برای اطفال در مقام اول و رتبه اولیه واجب و لازم است تعلیم کلمه توحید و شرایع الهیه است چه که من دون آن خشیه الله حاصل نمی شود و در فقدان آن صد هزار اعمال مکروهه غیرمعروفه و اقوال غیرطبیحه ظاهر می گردد ...»

مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۱۲

مستخرجات از خطابات مبارک حضرت عبدالهیه

«این اطفال چنانچه طبق تعالیم بهائی تربیت شوند از بین آنان نفوس مبارکه ای برخوانند خاست اگر نهالی تحت توجه و مراقبت دقیق باغبان درآید نشوونمای کامل حاصل کند و ثمره مرغوب به بار آرد. اطفال را باید از دوران طفولیت تعلیم صحیح نمود و به نحو منظم تربیت کرد تا روز بروز ترقی نمایند و بصیرت بیشتر حاصل کنند و دایره استعداد روحانشان وسیع تر گردد. از آغاز طفولیت باید تعلیم گیرند نمی توان آنان را به وسیله کتاب چیزی آموخت بسیاری از علوم و مبادی مقدماتی باید در پرورشگاهها برای اطفال روشن شود و به وسائل بازی و سرگرمی مسائلی را بیاموزند. اغلب افکار و معلومات باید ضمن صحبت و مذاکره تفهیم گردد نه از راه کتاب. یک طفل باید از طفل دیگر درباره این مواضع پرسش کند و طفل ثانی پاسخ گوید بدین طریق ترقی محسوس حاصل خواهد شد فی المثل مسائل ریاضی نیز بایستی به صورت سؤال و جواب تفهیم گردد یکی از اطفال سنوالی طرح می کند و طفل دیگر باید جوابگو باشد بعداً خود اطفال به میل و

اراده خویش با یکدیگر راجع به همان مسائل بحث خواهند نمود. اطفالی که در رأس کلاس باشند بایستی جائزه و انعام دریافت دارند باید تشویق شوند و چون یکی از ایشان پیشرفت قابل ملاحظه ای ظاهر ساخت برای حصول ترقی بیشتر لازم است مورد تمجید و ترغیب قرار گیرد حتی در مسائل الهیه سئوالات باید شفاهاً بعمل آید و اجوبه نیز به همان قرار شفاهی داده شود. اطفال باید بدین قرار با یکدیگر به بحث و مذاکره پردازند.»
مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۱۱۷

حضرت عبدالبهاء میفرماید

لهذا باید مکتب اطفال به نهایت انتظام باشد تعلیم و تعلم محکم گردد و تهذیب و تعدیل اخلاق منتظم شود تا در صغر سن در حقیقت اطفال تأسیس الهی شود و بنیان رحمانی بنیاد گردد این مسئله تعلیم و تهذیب و تعدیل و تشویق و تحریص را بسیار مهم شمرد که از اس اساس الهی است که بلکه انشاءالله از دبستانهای الهی اطفال نورانی باشرف کمالات انسانی مبعوث گردند و سبب نورانیت ایران بلکه عموم امکان شوند.

مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۳۷

«ترویج علوم و معارف در این امر بدیع اساس اعظم متین است. باید جمیع یاران بذل جهد بلیغ نمایند تا ترویج امر نور مبین گردد و جمیع اطفال به قدر لزوم بهره از علوم و فنون برند. حتی طفل دهقانی نماند که به کلی از علوم محروم باشد. مبادی علوم فرض است و قرائت و کتابت واجب.»
حضرت عبدالهیه

«تعلیمات مکتب اطفال مفصل است و حال فرصت میسر نیست لهذا مختصر جزئی تعلیم مرقوم می‌گردد اول تربیت آداب و تربیت به اخلاق و تعدیل صفات و تشویق بر اکتساب کمالات و تحریر بر تمسک به دین‌الله و ثبوت بر شریعت‌الله و اطاعت و انقیاد تام به حکومت عادلانه و صداقت و امانت به سریر سلطنت حاضر و خیرخواهی عموم اهل عالم و مهربانی با کل امم و تعلم فنون مفیده و الحسن اجنبیه و حسن سلوک و مداومت ادعیه خیریه در حق ملوک و مملوک و اجتناب از قرائت کتب طوائف مادیه امم طبیعیه و از حکایات و روایات عشقیه و تألیفات غرامیه خلاصه جمیع دروس محصور در اکتساب کمالات انسانیه این تعالیم تربیت مکتب‌هاست که مختصر مرقوم می‌گردد.»

مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۶۴

حضرت عبدالبهاء میفرمایند
«و اما ترتیب مدرسه باید اطفال اگر ممکن یک نوع لباس بپوشند ولو قماش تفاوت داشته باشد اگرچه بهتر آن است که از یک قماش باشد ولی اگر ممکن نه ضرری نه و تلامذه باید در نهایت طهارت و نظافت باشند هرچه نظافت بیشتر بهتر و موقع مدرسه در جایی باید باشد که هوا در نهایت لطافت باشد.» مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۶۴

..... اطفال را باید تربیت نمود و نهایت همت در مشق و درسشان مبذول داشت زیرا تربیت اطفال به آداب روحانی الهی اساس بنیاست و تا اساس محکم نگردد ابنیه متفرعه را ثمری نباشد.
منتخبانی از آثار مبارکه ص ۱۰۹

حضرت ولی‌ام‌الله می‌فرمایند:

«باید یاران الهی در خیرات و میزات و ترویج منافع عمومی و تقدّم مصالح جمهور از جمیع طوائف من دون ترجیح و استثناء سبقت از کل یابند و مشارک‌البنان گردند. ابواب مدارس و معابد علمی و ادبیه خویش را بر وجه اطفال و جوانان غیربهرائی که محتاج و فقیرند مجاناً باز نمایند.»

مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۹۰

حضرت عبدالبهاء می‌فرمایند:

باری، خبر ترتیب مکتب مخصوص به جهت نورسیدگان محبت‌الله سبب حصول روح و ریحان گردید. از الطاف خفیه حضرت احدیت امیدواریم که اطفال احبای الهی در این دبستان در جمیع شؤون، تربیت شوند یعنی تربیت الهیه اول در عقاید ربانیه و ایمان و ایقان و دلایل کلیه و حجج بالغه بر حقیقت امرالله ... و رتبه ثانیه تعلیم آداب و اخلاق و حُسن أطوار و حُسن أعمال و افعال و قرائت و کتابت و جبر و حساب و هندسه و لسان و تاریخ و جغرافیا و سایر علوم مفیده.

امر و خلق جلد ۲ ص ۳۳۴

حضرت عبدالبهاء می‌فرمایند:

«مدرسه اطفال در روز یکشنبه و قرائت الواح و تعالیم حضرت بهاء‌الله و القاء کلمه‌الله بر مسامع اطفال بسیار مبارک است البته دائماً این انجمن را مجرئی دارید و اهمیت بدهید تا روز بروز توسعه یابد و بنفثات روح‌القدس زنده گردد اگر چنانچه باید و شاید این انجمن ترتیب یابد یقین بدان نتایج عظیمه بخشد ولی ثبات و استقامت لازم است نه آنکه ایامی چند دوام نماید بعد کم‌کم فراموش شود شرط استقامت است و در هر امری که ثبوت و استقامت گردد البته نتیجه بخشد و الا ایامی چند دوام نماید بعد مختل گردد.»

مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۷۸

«اساس متین دین الله را ارکان مبین مقرر و مسلم است رکن اعظم علم و دانایی است و عقل و هوشیاری و اطلاع بر حقایق کونیه و اسرار الهی لهذا ترویج علم و عرفان فرض و واجب بر هر یک از یاران است پس باید آن انجمن رحمانی و آن محفل روحانی به تمام قوت در تربیت اطفال کوشند تا به آداب الهی و روش و سلوک بهائی از خردسالی تربیت شوند و مانند نهال به ماه سلسال وصایا و نصایح جمال مبارک نشوونما کنند پس به جان بکوشید و به لسان تشویق نمایید و اموال انفاق کنید تا مکتب عشق آباد در نهایت آرایش و انتظام ترقی نماید.»
مجموعه آثار مبارک در باره تربیت - ص ۳۸ و ۳۹

حضرت عبدالبهاء میفرمایند:

«... محافلی که برای تربیت و تعلیم نورسیدگان ترتیب گردیده مورث نهایت روح و ریحان شد و هر نفس سعی در آن ... البته مظهر تأییدات غیبیه حضرت یزدان گردد و مورد الطاف بی پایان شود لهذا با نهایت سرور تشویق بر این امر مشکور می گردد تا مشاهده اجر موفور فرمایید و منتظر تأیید حتمی رب غفور باشید و علیکم البهاء الابهی» ع
مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۴۲

در توفیق مورخ ۵ می ۱۹۳۴ خطاب به یکی از افراد احباء می فرمایند:

«تحصیلات دانشگاهی که به آن اشتغال دارید در مجهودات تبلیغی آینده در جمع عالمان حائز اهمیت فوق العاده ای است. در این ایام که مردم نسبت به دین بسیار بدبین اند، سازمانها و نهضت های مذهبی را به دیده حقارت می نگرند، بیش از پیش تحصیلات دانشگاهی برای جوانان بهائی ضرورت می یابد. به طوری که قادر به ایصال پیام الهی به بهترین وجه باشند، تا افئده بی غرضان را مجذوب قوت تأثیر تعالیم مبارکه نماید.»

از جمله وظایف مقدسه محافل روحانیه تعمیم معارف، تأسیس مدارس و ایجاد تسهیلات و لوازم تحصیل از برای عموم بنین و بنات است. هر طفلی من دون استثناء باید از صغر سن علم قرائت و کتابت را کاملاً تحصیل نماید و به حسب میل و رغبت بقدر استعداد و استطاعت خویش در اکتساب علوم عالیه و فنون نافع و لغات مختلفه و جرف و صنایع موجوده همت و سعی موفور مبذول نماید ...»

(از لوح مبارک حضرت ولی امرالله مورخ هشتم جون ۱۹۲۵ خطاب به محفل مرکزی کشور مقدس ایران.

ص ۸۸)

«امید چنان است که عنقریب اهل بهاء را موجبات چنان فراهم گردد که مکاتبی جهت تربیت عقلانی و روحانی اطفال به نحوی که در آثار و الواح حضرت بهاء الله و حضرت عبدالبهاء مقرر گردیده است تأسیس نمایند.»

(از توفیق مورخ ۲۵ دسامبر ۱۹۳۱ که از طرف حضرت ولی امرالله به محفل روحانی بهائیان ایالات متحده امریکا و کانادا نگاشته شده است. ص ۹۲)

حضرت عبدالبهاء میفرمایند *****

«برای جوانان بهائی از ذکور و اناث تعلیم کامل در دانشکده ها که صاحب مقام و موقعیت عالی هستند همانقدر دارای اهمیت و ضرورت است که تعلیم و تربیت در مسائل روحانی لازم و محتتم می باشد جنبه فکری و روحانی هر جوان بهائی قبل از آنکه بتواند بنحو اکمل در دایره خدمات امریه وارد گردد باید مورد بسط و تقویت قرار گیرد.

مجموعه آثار مبارک در باره تربیت ص ۸۹
